Проект!

ЗАКОН

за гражданска конфискация

Глава първа

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Предмет

Чл. 1. С този закон се уреждат условията и редът за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито със средства с недоказан произход, или чието придобиване или притежание съставлява неоснователно обогатяване по отношение на държавния или общинските бюджети или по отношение на лицата, пострадали от престъпления.

Цели и принципи

Чл. 2. (1) Целта на този закон е да се ограничи в максимална степен икономическото влияние на организираната престъпност и възможностите й да генерира по-нататъшна престъпна дейност, чрез предотвратяване и ограничаване на възможностите за извличане на облаги от извършени, но недоказани престъпни деяния.

(2) За постигане целта на закона могат да се налагат ограничения на собствеността.

(3) Ограниченията на собствеността, предвидени в този закон, се прилагат в степента, която е необходима за постигане целите на закона, при спазване правото на защита на засегнатите лица и недопускане на риск от несправедливост.

(4) При прилагане на предвидените в този закон принудителни мерки органите са длъжни да избират тези от тях, които засягат в най-малка степен правата на лицата, ако и така се постига целта на закона.

(5) Производствата по този закон се провеждат независимо от производствата, в които се осъществява наказателно преследване.

Глава втора

ОСНОВАНИЯ ЗА ГРАЖДАНСКА КОНФИСКАЦИЯ

Засегнати лица

Чл. 3. (1)) Производства по този закон се образуват по отношение имуществата на лица , които са привлечени като обвиняеми по реда на чл.219 от Наказателно-процесуалния кодекс или на които са повдигнати обвинения пред съд с обвинителен акт по реда на чл.246 от Наказателно-процесуалния кодекс за престъпление по : чл. 116, ал. 1, т. 10; чл. 142; чл. 155, ал. 5; чл.156; чл. 158а, ал. 2; чл. 159, ал.5; чл. 159а – 159г; чл. 199; чл. 201 - 203; чл. 208, ал.4 и 5; чл. 210-211; чл. 212 ; чл. 213а, ал. 2-4; чл. 214, ал. 2 и 3; чл. 233, ал.2 и 3; чл. 234; чл. 235, ал. 3 и 4; чл. 242; чл. 243 – 244а; чл. 246; чл. 248а, ал. 5; чл. 253; чл. 256; чл. 280, ал. 2; чл. 301 – 305; чл. 308, ал. 2 и 3; чл. 310, ал. 1; чл. 321, ал. 1–3 и 6; чл. 321а, ал. 1 и 2; чл. 327, ал. 1 и 2; чл. 337, ал. 1–4; чл. 346, ал. 2, т. 4, ал. 3, 5 и 6; чл. 354а,ал. 1 –4; чл. 354б, ал.1- 4 и чл. 354в, ал.2 и 3 от НК и за които имущества , собственост на обвиняемите или на свързани с тях лица , прокурорът въз основа на събраните доказателства , е формирал във висока степен убеждение за недоказан произход .

(2) При прекратяване на досъдебното производство или снемане на обвиненията по отношение на лице по ал. 1, производството за финансово разследване се прекратява.

(3) Производства по този закон се образуват в съвкупност и по отношение имуществото на всички физически и юридически лица, явяващи се свързани с лицето по ал. 1, за които има данни че са участвали в прехвърлителни сделки с имущества по чл. 4, включително при условията на едновременна или последваща трансформация.

Основание за изземване

Чл. 4. (1) Всяко имущество на лице по чл. 3, ал. 1 и на свързано с него лице, което не е в състояние да докаже произхода на средствата, с които го е придобило, се отнема в полза на държавата по реда, предвиден в този закон, ако е налице причинна връзка между извършено престъпно деяние и придобитото имущество.

(2) Всички свързани лица, които са извършвали последователни във времето сделки с имущество по ал. 1, се третират като икономическа група и подлежат на общо финансово разследване.

(3) Произходът на средствата се приема за недоказан, ако общата сума на разходите на икономическата група свързани лица надхвърля общата сума на приходите за периода, обхванат от финансовото разследване в размер над 300 000 лева за едно или повече от лицата в групата, или в размер над пет милиона лева общо за цялата група.

(4) Когато имуществото не е налично поради трансформация от един вид в друг, конфискува се имуществото в наличност към момента на налагане на обезпечителната мярка по чл. 10.

(5) На конфискуване подлежат и приходите от сделки с обекти на авторското право и сродните му права, в които лице, осъдено в влязла в сила присъда за престъпление по чл. 3, ал. 1 е описало престъпната си дейност или отделни елементи от нея.

(6) Правата на държавата по този закон се погасяват с изтичането на десетгодишна давност. Давността започва да тече от датата на придобиване на имуществото

Права на трети добросъвестни приобретатели

Чл. 5. (1) Конфискацията не може да засяга правата на трети добросъвестни приобретатели на прехвърлено или трансформирано имущество, доколкото придобивните им основания не са нищожни по право и условията по сделките не са привидни.

(2) Добросъвестността на третото лице приобретател се предполага до доказване на противното, ако той не е свързано лице с прехвърлителя на имуществото, или със свързано с него лице, срещу когото е образувано производство по този закон.

(3) Правата на третото лице - добросъвестен приобретател, върху получения обект на неговото право на собственост, не могат да бъдат предмет на оспорване или на съдебно отстранение по иск на засегнатите лица по чл. 3 и чл. 4.

Установяване на стойности

Чл. 6. (1) При оценка на имуществата обект на финансовото разследване се вземат предвид както тяхната актуална пазарна стойност към момента на оценката, така и тяхната историческа пазарна стойност към момента на придобиването им.

(2) Оценката на имуществата обект на финансово разследване се извършва въз основа на единна методика, приета с наредба на министъра на финансите.

(3) Актуалната и историческата стойност на едно и също имущество по този закон се оценяват по еднакви методики.

Глава трета

ПРОИЗВОДСТВО

Финансово разследване

Чл. 7. (1) Имуществото по чл. 4 се установява посредством финансово разследване на източниците на придобиването му, извършвано от органите на НАП по инициатива на прокурор.

(2) Когато в хода на досъдебно производство прокурорът е повдигнал обвинения срещу конкретни лица за извършени престъпления по чл. 3, ал. 1 и е установил наличие на имущество по чл. 4, собственост на обвиняемите или на свързани с тях лица, за което имущество е формирал във висока степен убеждение за недоказан произход въз основа на събраните доказателства, той е длъжен служебно да изпрати наличните данни за това на съответната териториална дирекция на НАП за образуване на финансово разследване по този закон.

(3) Заедно с данните по ал. 1 прокурорът изпраща на компетентния орган и всички доказателства за свързаност между лица, събрани в хода на досъдебното производство или съдебното следствие по НПК.

(4) Финансовото разследване се образува въз основа на внесеното от прокурора искане със заповед на директора на съответната териториална дирекция на НАП и се извършва за цялата икономическа група от свързани лица, определени от прокурора.

(5) Прокурорът изпраща на компетентния финансово-разследващ орган и всички доказателства по ал. 1 и 3, събрани в досъдебно или съдебно производство след образуването на финансовото разследване, които имат отношение към него.

(6) Правилата по ал. 3-5 се прилагат съответно и когато обстоятелствата по ал. 2 са установени в хода на съдебно производство.

Доказване

Чл. 8. (1) Придобивните основания на имуществата по този закон и тяхната действителна стойност се доказват от засегнатите лица, когато сроковете за съхранение на писмените доказателства за това по чл. 38, ал. 1 ДОПК не са изтекли към датата на уведомяването им за образуване на финансовото разследване.

(2) Когато законните сроковете за съхранение на документацията за имуществата на засегнатите лица по чл. 38, ал. 1 ДОПК са изтекли към датата на уведомяването им за образуване на финансовото разследване, обстоятелствата по придобиването и действителната стойност се доказват от финансово-разследващия орган.

(2) Установяването и доказването на отношения на свързаност между лицата от групата, включително на фактическа свързаност, се извършва от финансово-разследващия орган.

(3) Не подлежат на доказване факти и обстоятелства, които са налични в публични или служебнодостъпни за финансово-разследващия орган и съда регистри.

(4) Финансово-разследващият орган може да претендира наличието на условия по сделки, различни от пазарните при условията на ал. 1.

Срокове и давност

Чл. 9. (1) Финансовото разследване се извършва в срок до шест месеца. Когато финансовото разследване е изключително затруднено с оглед на обема на доказателствата или на пречки създадени от разследвани лица, срокът на разследването може да бъде еднократно удължен най-много с шест месеца с разпореждане на директора на НАП.

(2) След изтичането на срока по ал. 1 финансовото разследване се прекратява служебно, а наложените обезпечителни мерки се вдигат служебно или по искане на заинтересовано лице. Събраните доказателства не могат да бъдат използвани в друго производство по този закон спрямо същите лица.

Временни обезпечителни мерки

Чл. 10. (1) За обезпечаване на конфискацията финансово-разследващият орган налага една или едновременно няколко от обезпечителните мерки за публични вземания по Глава XXIV от ДОПК по отношение на всяко едно от разследваните лица от разследваната икономическа група.

(2) Във всеки един момент след образуване на производството за финансово разследване финансово-разследващият орган може да видоизмени или отмени вече наложените или да наложи нови обезпечителни мерки.

(3) Обезпечителните мерки по ал. 1 и 2 подлежат на незабавно изпълнение и се вписват в имотния регистър. Обжалването не спира изпълнението на наложените обезпечителни мерки.

(4) Нищожни по право са всички сделки, сключени в противоречие или заобикаляне на този закон след датата на налагане на обезпечителни мерки по този закон.

Специални правила

Чл. 11. (1) Финансово-разследващият орган може да поиска от съда налагането на обща възбрана върху недвижимите имоти на обвиненото лице по чл. 3, ал. 1, като обезпечение на бъдещия иск на държавата по този закон.

(2) Финансово разследващият орган може да поиска от съда да постанови блокиране и запечатване на касети в банкови трезори, без право да ги отваря и да установява съдържането им.

(3) При всяко положение на производството блокираните и запечатани касети могат да бъдат отворени с изричното съгласие на техния титуляр с цел установяване на тяхното съдържание. Установяването се извършва с констативен протокол, подписан от упълномощен представител на финансово-разследващия орган, заинтересованото лице, титуляра и представител на банката или притежателя на трезора. След установяването се извършва ново запечатване до прекратяване на производството или до последващо или окончателно произнасяне на съда.

Искове и производство пред съд

Чл. 12. (1) След приключване на производството по финансовото разследване при установено основание за това финансово-разследващият орган внася в съда иск на държавата за конфискуване на имущество, придобито със средства с недоказан произход срещу засегнатото лице или общо срещу лицата от икономическата група.

(2) Производството за конфискуване на имущества по този закон се образува и провежда по реда на Глава XXXII от Гражданския процесуален кодекс – “Производство по търговски спорове”.

(3) Искът по ал. 1 може да се съединява с други искове предявени от ищеца по общия ред.

(4) В производството не могат да се приемат за общо разглеждане искове и възражения между ответниците, но ищецът може да предявява в процеса техни права, вземания или възражения срещу други ответници, когато:

1. правата или вземанията произтичат от привидни сделки или от сделки очевидно неотговарящи на стандартните пазарните условия към момента на сключването им;

2. лица от икономическата група са сключили помежду си предварителни договори за придобиване на права върху имущества;

3. правата или вземанията произтичат от сделки, съдържащи условия очевидно различни от пазарните към момента на сключването им, или има достатъчно данни за сключени привидни сделки между тях;

4. страна има възражение за изтекла придобивна или погасителна давност.

(5) При всяко положение на делото съдът може да измени наложените обезпечителни мерки или да постанови допълнителни такива по искане на страна в процеса.

(6) Прокурорът може да се конституира в делото като подпомагаща страна.

Съдебно решение

Чл. 13. (1) Със съдебното решение съдът се произнася по иска на финансово-разследващият орган и по всички съединени искове и възражения и по отношение на всички ответници от икономическата група. Когато с решението се постановява конфискация на имущество съдът определя и спрямо кои лица от икономическата група и за кои имущества се прилага тя.

(2) Съдът може да установява наличие на извършено престъпление, без да определя личността на извършителя и без да се произнася за неговата вина. В този случай съдът се произнася за претърпените парично оценими вреди, техния конкретен размер и разпределение между пострадалите лица.

(3) Съдът може да установява недействителност на сключени сделки. В случаите, в които съдът е признал сключен договор за нищожен, даденото по него имущество не подлежи на връщане на другата страна, ако е обект на конфискацията.

(4) Собствеността на иззетото имущество преминава върху държавата по силата на влязлото в сила съдебно решение. Решението се вписва в имотния регистър по искане на ищеца или на съответния областен управител.

(5) Решението на съда може да се обжалва по общия ред. По всички неуредени въпроси на съдебното производство се прилагат правилата на Гражданския процесуален кодекс.

Изпълнение

Чл. 14. (1) Съдебното решение подлежи на изпълнение от публичен изпълнител по реда на ДОПК.

(2) Въвода във владение на недвижими имоти се извършва по реда на Закона за държавната собственост.

(3) Когато конфискуваното имущество носи доходи по силата на сключени договори, задълженото лице дължи на държавата пълния размер на доходите от него и законната лихва от датата на влизане в сила на съдебното решение.

Последици

Чл. 15. (1) Конфискуваното по този закон имущество, което не съставлява парични средства, се продава от публичен изпълнител по реда на ДОПК.

(2) Средствата, постъпили в държавния бюджет от публични продажби на имущество, конфискувано по този закон се превеждат по специална бюджетна сметка и се използват приоритетно за обезщетяване на пострадалите и претърпелите вреди от престъпления, в пълния обем претърпени вреди, без оглед на конкретния извършител, конкретното престъпление и неговата степен на доказаност. Приоритет в обезщетяването имат физическите лица.

(3) Имуществото, което не е било продадено след три обявени публични продажби в течение на една календарна година може да бъде прехвърлено безвъзмездно на организации разпоредители с бюджетни средства по реда предвиден в Закона за държавната собственост и актовете по прилагането му.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. По смисъла на този закон:

1. "Свързано" е всяко лице, попадащо в една или повече от хипотезите по § 1, т. 1 от ДР на Търговския закон.

2. „Имущество" са пари и всички парично оценими права върху материални и нематериални активи по смисъла на Закона за счетоводството.

3. „Икономическа група" е всяка група от физически и/или юридически лица, които са свързани в съвкупност или в логическа последователност и които са сключвали сделки с имущества помежду си или последователно във времето, в рамките на сроковете за съхранение на документация по ДОПК.

§ 1а. За вписванията в имотния и търговския регистър по този закон не се събират държавни такси.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност се закрива. Министерският съвет урежда последиците от закриването на Комисията и се разпорежда с нейното имущество в едномесечен срока от влизане в сила на закона.

§ 3. (1) Министърът на финансите приема наредбата по чл. 6, ал. 2 в срока за влизане в сила на закона. До приемането на наредбата установяването на стойностите се извършва по досегашния ред.

(2) Методиката по наредбата по ал. 1 се прилага като единна за оценка на имущества за данъчни цели, за целите на нормативните актове за борбата с изпирането на пари и за целите на този закон

§ 4. (1) Този закон се прилага и по отношение на имущества и придобивания на имущества, извършени преди влизането му в сила.

(2) Производство за финансово разследване може да бъде образувано по искане на прокурора и по повод на досъдебно производство, приключено към датата на влизане в сила на този закон с внесен обвинителен акт, когато са налице основания за това.

(3) Производство за финансово разследване може да бъде образувано по искане на прокурора и по повод на висящо или приключено към датата на влизане в сила на този закон съдебно производство, когато са налице основания за това.

§ 5. В Гражданския процесуален кодекс се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 17, ал. 1 накрая се добавят думите “доколкото не е предвидено друго в специален закон”.

2. В чл. 83, ал. 1 се добавя нова т. 6 със следното съдържание: “6. по искове по Закона за гражданска конфискация.”

3. В чл. 124, ал. 5 след думите “чл. 26 от Наказателно-процесуалния кодекс,” се добавят думите : “в случаите по чл. 365, т. 6, както”.

4. В чл. 229, ал. 1, т. 5 накрая се добавят думите: “освен в производствата по чл. 365, т. 6.”

5. В чл. 365 се добавя нова т. 6 със следното съдържание: “Изземване на имущества по Закона за гражданска конфискация.”

§ 6. Законът за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност (обн., ДВ, бр. 19 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 86 и 105 от 2005 г., бр. 33 и 75 от 2006 г., бр. 52, 59 и 109 от 2007 г., бр. 16 от 2008 г., бр. 12, 32 и 42 от 2009 г. и бр. 18 от 2010 г.) се отменя.

§ 7. Законът влиза в сила три месеца след деня на обнародването му в Държавен вестник.

Законът е приет от 41-ото Народно събрание на ……г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

МОТИВИ

към проекта за Закон за гражданска конфискация

Конфискацията в гражданското право има сравнително кратка история. Тя е позната в българската цивилистика в периода между 1950 и 1993 г., когато в чл. 34 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД) беше предвидена двустранна конфискация на даденото при сделки, обявени за нищожни по съдебен ред. С измененията и допълненията на ЗЗД от началото на 1993 г. беше изменен и текста на чл. 34. Тогава двустранната конфискация беше заменена с връщане на даденото от страните по сделката, едно решение подходящо за налагащите се пазарни отношения.

Обратно, в наказателното право конфискацията е институт с достатъчно дълга история. Съгласно чл. 37 от НК конфискацията на налично имущество е едно от законоустановите наказания за извършено престъпление. Тя е дефинирана в чл. 44, ал. 1 от НК като "принудително и безвъзмездно отчуждаване в полза на държавата на принадлежащто на виновния имущество или на част от него, на определени имущества на виновния или на части от такива имущества". Конфискация не се постановява, ако виновният не притежава налично имущество, което може да бъде предмет на това наказание, а мащабът на отнемането се ограничава единствено от необходимите на осъдения и на неговото семейство вещи за лично и домашно употребление, средствата за издръжка на семейството му за една година и предметите, необходими за упражняване на занятието му, посочени в нормативен акт.

Традиционният подход към тежката и организираната престъпност е образуване на досъдебно производство с цел доказване на вината и привличане към наказателна отговорност пред съд, с оглед на последващо осъждането и изтърпяване на наказание. През последните две десетилетия обаче в редица страни към него беше добавен елемент за конфискация (отнемане или изземване) на имущества извън наказателния процес. Процесът започна с доклада на Комисията на американския президент за борба с организираната престъпност от 1986 г., с който се предложи стратегия за ограничаване на икономическата база на организираната престъпност, основана на широк кръг интервенционни мерки , реципрочни на заплахата от нея. Сред тях бяха дефинирани и гражданскоправни и регулаторни мерки, съобразени със специфичните проблеми, пред които са изправени органите на правоприлагането в развитите страни. Въпреки че е най-широко разпространена в САЩ, гражданската конфискация като институт на законодателството е въведена в множество страни от Британската общност: Южна Африка, Ирландия, Обединеното кралство, Фиджи, Канада (в частност провинциите Онтарио, Албърта, Манитоба, Саскачеван и Британска Колумбия), Австралия (и нейните отделни щати), Антигуа и Барбадос. Създаден е и примерен закон за гражданска конфискация за Общността, който да послужи като модел за държави и щати, които желаят да въведат такова законодателство. Извън страните на общото право закон за гражданска конфискация по образеца възприет в страните на общото право е приет само в Албания. В страните с традиционно гражданско право е предпочитан един по-умерен модифициран модел, основан на съответния наказателен или наказателно-процесуален закон (напр. Германия, Швейцария, Италия, Словения), или гражданска конфискация въобще не се допуска.

Причините поради които се налага конфискация на имущества със средствата на гражданското право и процес са свързани със самото естество на организираната престъпност и типичното поведение на нейните ръководители. Те успешно използват своите ресурси, за да прекъсват всякакви документални и материални връзки между

себе си и конкретните престъпления, извършвани по тяхно разпореждане. По същия начин е прикрит и престъпният произход на техните активи, които преминават през многобройни и сложни процеси на изпиране и легализиране. Това прави невъзможно наказателното преследване и осъждане на тези лица. Нещо повече, имуществените ползи, получени от престъпления, се превръщат в разполагаем ресурс за финансиране на нова престъпна дейност. При това положение гражданската конфискация на имущества остава единственият ефективен начин за прекъсване на тази затворена и самозахранваща се верига от дейности.

Основната цел, която се поставя със законопроекта е да се ограничи в максимална степен икономическото влияние на организираната престъпност и възможностите й да генерира по-нататъшна престъпна дейност. Това ще се постигне чрез предотвратяване и ограничаване на възможностите за извличане на облаги от извършени, но недоказани престъпни деяния. Известно е, че всяко ненаказано престъпление, извършено от представители на организираната престъпност драстично отслабва убеждението за неотвратимост на наказанието. Именно това усещане, а не строгостта на наказанието, е основният възпиращ престъпността фактор. Изземването на всички възможни имуществени облаги от цялата престъпна дейност на едно лице или група се доближава до превантивния ефект на тежка ефективна присъда по Наказателния кодекс, а в много случаи може и да го надминава. На второ място, акумулираните от организираната престъпност имущества неизбежно се превръщат в основа за всяка следваща престъпна дейност. Ето защо втората основна цел на законопроекта е да изземе всички материални активи, които пряко или чрез трансформация могат да послужат като средство за извършване на бъдещи престъпления. По този начин законопроектът се явява и фактор за лишаване на организираната престъпност от икономическата й база. Не на последно място значение би имал и ефектът на един такъв закон по отношение усещането за справедливост у българските граждани. Много от тях станаха жертви на престъпността през последните десетилетия. Недопустимо е всички ползи от тези престъпни посегателства да остават за извършителите и техните икономически кръгове. Това съставлява едно своеобразно и в огромен мащаб неоснователно обогатяване на престъпността по отношение на обществото и е време то да получи една поне частична компенсация за тези щети.

За разлика от предходни опити да бъде създадена законодателна уредба на гражданската конфискация, този законопроект залага на съществуващия капацитет за постигане на целите му и на вече утвърдени правни институти. Не случайно законопроектът съдържа съвсем лимитиран брой дефиниции. За целта той използва вече усвоения инструментариум на други действащи закони. Производство за отнемане на имущества може да бъде образувано само по повод, или във връзка с образувано, висящо или приключено, наказателно производство в която и да е негова фаза. По правило е предвидено това да става още в досъдебното производство, където наблюдаващият прокурор, на базата на събрани доказателства за престъпна дейност и паралелно с това акумулиране на имуществени ползи, за пръв път може да си създаде достатъчно солидно лично убеждение, че тези ползи нямат друго логично обяснение освен самата престъпна дейност на лицето, което е привлечено като обвиняем. Извън това правило, образуването на производство за конфискация може да бъде предприето и на по-късна фаза, когато са налице още повече доказателства: съдебното следствие и дори след произнасянето на присъдата. Стремежът обаче е тези случаи да бъдат по-скоро изключение, тъй като идеята е едновременно с образуването на производство да бъдат предприети обезпечителни мерки – запори, възбрани и др., с което да не се даде възможност на обвиняемия да укрие имущество.

Основание за гражданска конфискация е несъответствие в голям мащаб между съвкупната стойност на притежаваното имущество и декларираните през годините приходи на засегнатите лица след приспадане на съответните разходи. Законопроектът третира като несъответствие в голям мащаб разлика от над 300 000 лева. Такова предложени направи публично сегашният председател на Комисията за установяване на имущество придобито от престъпна дейност. Стремежът е оценката за съответствие да бъде обективна и адекватна. Очевидно е, че следва да бъде направена оценка както на „историческата" стойност на активите, т.е. стойността им към момента на придобиване, така и на актуалната им стойност към момента на образуване на производството. Тези две оценки трябва да бъдат изготвени по едни и същи методи, но също така трябва да бъдат съответни на пазарните цени на оценяваните активи в двата момента и да вземат предвид всички възможни трансформации на тези активи във времето. Същевременно, със законопроекта за пръв път се предлага оценка на активи по единна за държавата методика: за данъчни цели, за целите на мерките срещу изпирането на пари и за целите на този закон. Предвидено е министърът на финансите да приеме с наредба подробната методика за оценка и съпоставяне на стойности на активи за тези цели.

Едно изключение от правилото съставляват случаите предвидени в чл. 4, ал. 5 от законопроекта, в които лице, осъдено с влязла в сила присъда е издало свои мемоари, или е отстъпило права върху други произведения на авторското право, в които то описва престъпната си дейност или отделни аспекти или епизоди от нея. Неморално е получаването на приходи от произведения, в които осъденото лице описва механизма на престъплението. По тази причина напълно логично е ползите от тези произведения също да бъдат конфискувани, независимо дали произведението е издадено, или респективно му е дадена публичност, преди или след датата на влизане в сила на присъдата. Макар че този проблем не стои с такава острота за страната, както за страни с голям книжен и филмов пазар, в интерес на справедливостта е да се приеме, че щом едно деяние е противоправно и неморално, също така противоправно и неморално би било от него да се извличат имуществени ползи. По този начин се доразвива античният правен принцип, валиден и днес, че никой не може да черпи права от своето противоправно поведение.

Законопроектът защитава правата на трети добросъвестни приобретатели на имущества, засегнати от него. Когато едно лице е придобило имущество, за което не би могло да предполага, че е получено в резултат на престъпна дейност на прехвърлителя, правата му на приобретател следва да бъдат зачетени. Добросъвестността се преценява според конкретните обстоятелства, но по принцип следва от това дали лицето се явява свързано с прехвърлителя и неговите прехвърлители, или не. Ако е свързано лице, тогава недобросъвестността на настоящия собственик се предполага до доказване на противното. Ако приобретателят е добросъвестен, тогава конфискационните мерки трябва да се насочат само и единствено срещу имуществото, което той е платил или дал на засегнатото от конфискацията лице (т.нар. трансформация). Тогава именно тези мерки няма да засегнат правата на добросъвестния приобретател, още повече че се предлага той да бъде защитен и от насрещни претенции и съдебно отстранение от вещта (евикция).

Повод за образуването на производство за гражданска конфискация са само установени и конкретни престъпни посегателства, типични за организираната престъпност, поради което приложното поле на законопроекта е ограничено до изброените в чл. 3, ал. 1 престъпни състави. Само по отношение на лица, на които е повдигнато обвинение по някой от тези състави, както и свързани с тях лица, може да бъде образувано производство за отнемане. Основен принцип тук е изследването на имуществата на

всички свързани лица в цялост, в рамките на едно административно производство. Това ще позволи да се избегне процесуалното протакане и извеждането на активи в „обезопасени" партимониуми и юрисдикции. Като критерии за оценка на свързаност се предлагат най-добре разработените и най-широките в българското законодателство – тези на Търговския закон.

Производството е разделено на две фази: предварително и същинско. Предварителното производство е изцяло административно, провеждано от съответната данъчна администрация по реда на ДОПК. Компетентен финансово-разследващ орган е съответния директор на териториална дирекция на НАП, което той извършва чрез ръководената от него администрация. Производството има две основни цели: да събере достатъчно доказателства за несъответствие между налично имущество и приходи, а от друга страна – да наложи мерки, обезпечаващи бъдещото вземане на държавата при постановяване на отнемане. Това могат да бъдат всички предвидени в ДОПК обезпечителни мерки. Макар че производството е административно, то може да бъде образувано само от прокурора като лице, водещо наказателния процес в досъдебната му фаза и имащо цялостен поглед върху наличните данни за престъпна дейност, както и върху други релевантни обстоятелства като съучастие, имуществено състояние, свързаност на лица, структура на организираната престъпна група и т.н.

Съдебното производство е специално. Предлага се да се използват правилата на Гражданския процесуален кодекс за решаване на търговски спорове. Тези правила са достатъчно бързи и прагматични, залагат на интензивна двустранна размяна на книжа и липса на възможности за протакане. Естеството на гражданската конфискация и неизбежните инвестиции на имуществото, придобито в резултат на престъпна дейност в търговски дружества извежда на преден план именно търговските активи. Няма по-подходящо производство за оценка на търговски активи и свързаните с това насрещни претенции от производството за разглеждане и решаване на търговски спорове. Ищец в производството е българската държава в лицето на финансово-разследващия орган. Ответници са обвиняемият и всички физически и юридически лица, които са свързани с него, ако са участвали в сделки с него или помежду си с предполагаемо инкриминирано имущество. Особеност на предлагания подход е разглеждането на всички налични имущества, приходи и разходи на ответниците в съвкупност като икономическа група, дефинирана от законопроекта. Именно тук следва да се търси съответствие или несъответствие между активи и пасиви. Съдебното производство дава разширени възможности за обективно и субективно съединяване на искове и произнасянето по възражения. Това е така, защото се предполага, че инкриминираното имущество е било и продължава да бъде обект на усложнени граждански правоотношения и форми, с цел неговото укриване и размиване видимостта на връзката между него и реалния му собственик. Очевидно е, че това може да доведе до предявяването на множество претенции за симулативни и прикрити сделки и отношения с подставени лица, което пък от своя страна въвежда в действие института на недействителността, претенции за ползване, доход от имота и т.н. Все по тези съображения държавата може да предявява всички претенции на един или повече от ответниците срещу други ответници, включително отменителни и павлови искове, искове за установяване на недействителност, възражения за изтекла давност и други. Прокурорът може да участва в делото като подпомагаща ищеца страна.

Предлага се правомощие на съда да установява наличие на извършено престъпление, без да се произнася за извършителя и неговата вина. Това означава, че с решението се установява, че е извършено престъпление с което е причинен определен престъпен резултат. Но съдът няма да се произнася по извършителя и неговата вина. Съдът ще

може да установява и недействителност на сключени сделки, като в случая се предвижда едно важно изключение от правилото на чл. 34 ЗЗД. Даденото по нищожната сделка имущество не подлежи на връщане на другата страна, ако в резултат на нищожността попада в масата на конфискацията.

Собствеността върху конфискуваното имущество преминава върху държавата по силата на влязлото в сила съдебно решение. То подлежи на изпълнение по общия ред, в случая – реда на ДОПК и ще се изпълнява по принцип от публични изпълнители. Недвижимите имоти ще се завземат също по общия ред на Закона за държавната собственост. Приходите от продажбата на конфискуваното имущество следва да се използват приоритетно за компенсиране щети на пострадали от престъпления, преди всичко на пострадали физически лица.

Предлага се законът да получи ограничено обратно действие по отношение на събирането на доказателства и оценката на активи. Това е несъщинско обратно действие, тъй като законът не преурежда съществуващи правоотношения, а само преоценява активи за своите цели по начин подобен на данъчното законодателство. Тежестта на доказване е обърната само доколкото ДОПК позволява и изисква това. От данъчно задължените лица не се очаква да доказват документално своите права и тяхната оценка извън сроковете за задължително съхранение на документи по чл. 38 от ДОПК. За всички останали случаи доказването става по общия ред, като за недвижимите имоти това е Закона за собствеността и актовете по прилагането му, а за другите активи – Търговския закон, Закона за Търговския регистър и другите специални закони.

Законът се прилага и по отношение на имущества и придобивания на имущества, извършени преди влизането му в сила. Правата на държавата се погасяват с изтичане на десетгодишна давност.

Законопроектът не налага мобилизирането на допълнителен финансов ресурс за своето прилагане. Неговото предимство пред всички досега обсъждани модели е, че ще се прилага в рамките на съществуващата и утвърдена институционална структура на държавата и ще се опира на добре усвоени от прилагащите органи правни норми, по които има акумулирана и достатъчна съдебна практика: тези на ДОПК, ГПК и НПК. Нещо повече, финансови средства ще бъдат икономисани от закриването на доказалата своята неефективност Комисия за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност. Приходите в държавния бюджет, реализирани в резултат на нейната дейност са в пъти по-ниски от направените от Комисията разходи. Очакването е този резултат да се обърне драстично при прилагането на предлагания законопроект.

В резултат от последователното прилагане на законопроекта може да се очаква драстично намаляване на икономическия потенциал на организираната престъпност. Известно е, че организираната престъпност разполага с голям обем от бързоликвидни активи, най-вече пари в брой в различни валути, ценни метали и изделия от тях, бижута, акции и облигации в търговски дружества и други подобни. Недвижимите имоти и луксозните движими вещи също са предпочитана форма на инвестиции, пряко или чрез придобити дялове в търговски дружества, но те не са бързоликвидни. По тази причина от особена важност е предприемането на бързи производства и обезпечителни мерки по отношение на инкриминираното имущество, независимо кой е негов номинален собственик. Това ще доведе до бързо намаляване на по-голямата част от бързоликвидните активи, а останалите ще изведе от гражданския оборот, поради което в даден момент организираните престъпни групи няма да са в състояние да извършват плащания към своите членове и клиентела. Предвидените кратки срокове за извършване

на финансово разследване от доказалата своята ефективност данъчна администрация с подкрепата на прокуратурата, съчетани с ефективните обезпечителни мерки по ДОПК, могат да намалят драстично броя на извършваните тежки престъпления. Не на последно място, в държавния бюджет ще бъдат акумулирани средства от ликвидиране на това своеобразно неоснователно обогатяване спрямо обществото. По този начин финансовите усилия на държавата ще бъдат изцяло компенсирани, от една страна, а от друга - ще се дадат възможности да се постигне пълен обем обезщетяване на жертвите на престъпна дейност. Не е тайна, че повечето предявени граждански искове срещу осъдени за престъпления не водят до реално и пълно обезщетяване на пострадалите. Независимо дали са предявени в гражданския или наказателния процес и независимо от решението на съда за покриване на щетите, това на практика не може да се постигне. Причината е, че в общия случай осъдените са предприели превантивни мерки за укриване на своето имущество далеч преди процеса, а и традиционно се оказва че нямат лични доходи или че те са по-скоро символични. Законопроектът за първи път поставя държавата близо до целта за реално и пълно обезщетяване на всички пострадали. Това е предвидено в чл. 15 като неин приоритет. Изпълнителната власт ще прецени по-нататък дали е необходимо създаването на специален фонд за това, където да бъдат акумулирани средствата и приходите от конфискуваното имущество. За момента не се налага тази материя да бъде уреждана от самия закон, подобно на други страни.

Европейското право не предвижда гражданска конфискация. Съгласно чл. 4, § 2, б. “й” от Договора за функционирането на Европейския съюз пространството на свобода, сигурност и правосъдие е сфера на споделена компетентност между Съюза и държавите-членки. Това означава, че съгласно чл. 2, § 2 от същия договор Съюзът и държавите-членки могат да законодателстват и да приемат правно обвързващи актове в тази област, а държавите-членки упражняват своята компетентност, доколкото Съюзът не е упражнил своята или е спрял да я упражнява.

В този смисъл обществените отношения – предмет на правно регулиране с предлагания законопроект попадат в обхвата на законодателната компетентност на Р България. По тази причина не се налага търсене на съответствие в правото на Европейския съюз, освен с неговите общи принципи, които неизбежно биха били приложени при повдигане на спорове пред Съда на ЕС и при признаване на съдебните решения в съответствие с националните правни традиции и системи (изискване по чл. 67, § 1 ДФЕС). Материята - предмет на правно регулиране, не попада в обхвата на Глава 4 от ДФЕС – „Съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси” (чл. 82-86). Изпълнението на закона ще наложи прилагане правилата на ДФЕС за съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси. Това обуславя прилагането на Регламент (ЕО) № 1206/2001 на Съвета от 28 май 2001 година относно сътрудничеството между съдилища на държавите-членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела, особено когато български съд в съответствие с разпоредбите на българското законодателство изисква да си осигури доказателство направо в друга държава-членка, което смята да използва в своето висящо производство. Решението за конфискация може да бъде изпълнено в друга държава-членка при условията на Регламент (ЕО) № 805/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 г. за въвеждане на европейско изпълнително основание при безспорни вземания.